

ערב ראש השנה בעיר ברדיצ'וב. האויר ספוג רטט של קדושה. ערב יום הדין היום והלב היהודי עולה על גדותיו: הוא מלא הרהורי תשובה. כל אחד עושה חשבון נפש על השנה שחלפה ומגיע למסקנה עגומה: ה"מאזן" אינו מניח את הדעת כלל וכלל. גרעון גדול בתורה, תפילה ומעשים טובים.

וכיצד – תשאלו – נוצר "גרעון" זה?

פשוט מאד. פחות מדי למדנו, פחות מדי התפללנו ונתנו צדקה. ולעומת זאת, כמה רכילות ולשון-הרע וכמה עבירות קטנות וגדולות שעברנו עליהן במשך השנה. השם ירחם? ...

ביום זה לא חיכו יהודי ברדיצ'וב שהשמש יעיר אותם לסליחות. עם קריאת הגבר קמו חיש מהר ובצעדים מדודים-כבדים יצאו אל הלילה, כדי ללכת למקוה ולטבול בו, למען הטרה לפני הסליחות. בחזרם מהמקוה מצאו את השמש שעובר מבית לבית וקורא ליהודים לקום לעבודת הבורא. אולם, כאמור, לא היה לשמש הרבה לעשות. כי מי זה ישן לו בלילה שכזה?

אורחים רבים נהגו לבוא לברדיצ'וב לימים הנוראים, כדי לשאוב מהאווירה המיוחדת שאפפה את העיר בה חי הצדיק המפורסם רבי לוי יצחק מברדיצ'וב – שנהג להמליץ טוב על ישראל בכל עת מצוא. בבואם עתה מהמקוה, בהרגשת טוהר וקדושה, ניגשו אל ביתו של הצדיק, כדי לקבל "שלום" ממנו וללוותו לבית הכנסת לאמירת הסליחות "זכור ברית".

בהכנסם אל בית הצדיק, לא מצאו אותו מיד והדבר היה לפלא. רק לאחר מכן יצא מהמטבח כשבידו סל ובו בקבוק משקה, מיני מלוחים ודברי מאפה.

להשתוממותם של החסידים ממש לא היה גבול. הגעו בעצמכם: בערב ראש השנה לפנות בוקר, כשעומדים ללכת לסליחות, מחזיק הצדיק מברדיצ'וב בידו סל מלא "ממתקים" ... היתכן?

אולם הצדיק לא נתן לסובבים אותו להתפלא הרבה. "הבה ונלך, יהודים" קרא, והחבורה יצאה אל הלילה.

בחוץ שלט עדיין החושך שלטון בלי מיצרים. כוכבים עייפים עודם מנצנצים על הרקיע ורק פה ושם נראה אור קלוש מבעד התריסים המוגפים.

בית הכנסת הגדול היה מואר בשלל אורות. ציבור גדול של יהודים כבר ישב בפנים, אמר תהילים וחיכה לצדיק. אולם הרבי מברדיצ'וב לא נכנס לבית הכנסת. הוא הלך הלאה, הלאה, בצעדים מהירים וחסידיו המשתוממים הולכים אחריו.

לבסוף הגיעה החבורה לקצה העיר, שם נכנסו לבית, וריח בלתי נעים של טבק, יין-שרף וגופות מיוזעים עמד בו. על רצפת האדמה ישנו, זה בצד זה כמו דגים מלוחים, יהודים וגויים שקול נחירתם מסוגל היה לגרש עדר פילים מהמקום...

רבי לוי יצחק ניגש אל אחת הדמויות הישנות, יהודי רזה ומצומק, שעל יהדותו העידו הטלית-קטן שלו והכיפה הגדולה שהיתה על ראשו. הוא העירו ביד עדינה, באמרו לו כי הוא נוחר חזק, והציע לו "להרטיב" את גרונו בטיפת משקה ולהיטיב את לבו במליח ובדבר מאפה. היהודי הסתכל על הצדיק, אך בגלל האפלה לא ראה עם מי הוא מדבר. על כן הוא נתן עליו בקולו הנרגז ואמר לו "חביבי, מה עלה בדעתך? בלי נטילת ידיים לקחת משקה? מה אתה שח? איך אפשר לטעום משהו לפני נטילת ידיים, תפילה וברכה? מה אני בעיניך, גוי"?

רבי לוי יצחק חזר על מעשהו זה עם עוד כמה יהודים וכולם ענו לו בסגנון דומה. לאחר מכן העיר גוי, באומרו לו: "קום איוון ותשתה כוסית יי"ש!"

הגוי, רק הריח את ריח המשקה, קם כהרף עין חטף מידי הצדיק את הכוסית והריקה בלגימה אחת. אחר "גמר" את המליח והמאפה באותה צורה, וכששוכנע שלא מצפה לו יותר, הסתובב על צידו השני והמשיך לנחור.

כן היה גם עם סטיפן וגריגור וכן עם עוד כמה גויים, עד שסלו של הצדיק התרוקן לגמרי. אז הרים רבי לוי יצחק את עיניו השמימה, ואמר: "רבוננו של עולם, הבט משמים וראה! יעקב כשקם מהשינה, אינו חושב על צרכי גופו אלא על צרכי נשמתו, הוא אינו אוכל ושותה, עד שאינו נוטל ידיו, מתפלל ומברך. ואילו עשיו חוטף ואוכל, חוטף ושותה, בלי נטילת ידיים, בלי ברכה".

בפנים קורנות פנה הצדיק אל חסידיו ואמר להם: "עתה, יהודים, נלך ל"זכור ברית".